

Liikenne- ja viestintäministeriö
PL 31
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö 25.1.2017

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi yksityistielaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Liikenne- ja viestintäministeriä on pyytänyt Keski-Suomen ELY-keskuksen lausuntoa koskien luonnosta hallituksen esitykseksi yksityistielaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Yksityistielain kokonaisuudistuksen tavoitteena on nykyaikaistaa ja selkeyttää yksityistielakia. Lakiuudistuksella pyritään mahdollistamaan uudenlaista elinkeinotoimintaa lisäämällä ammattimaisuutta yksityisteiden tienpitoon. Samalla turvattaisiin elinkeinoelämän kuljetusten ja yksityisteiden varrella sijaitsevan asutuksen edellyttämä liikkuminen varmistamalla tienpidon tarpeeksi korkea taso. Uusi yksityistielaki korvaisi vuonna 1963 voimaan tulleen lain yksityisistä teistä (358/1962).

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt arvioimaan erityisesti esitettyjen muutosten taloudellisia ja muita vaikutuksia sekä lausumaan hallituksen esityksestä ja sääntelytarpeesta ottaen huomioon hallitusohjelman tavoite normien purkamisesta ja sääntelyn sujuvoittamisesta.

Keski-Suomen ELY-keskuksen lausunto lakiluonnoksesta

Lain rakennetta on selkeytetty kokoamalla asiakokonaisuudet samojen lukujen yhteyteen. Tämän lisäksi luvut ja pykälät ovat otsikoitu sekä myös terminologiaa on yhdenmukaistettu ja modernisoitu uudistuksessa. Lain luettavuus on yleisesti parantunut.

Laissa on tiekunnille annettu enemmän mahdollisuuksia ja vastuuta omista päätöksistä. Tiekunnat voisivat joissakin tapauksissa päättää säännöillä toisin kuin laissa on säädetty. Lisäksi digitalisaation hyödyntäminen on mahdollistettu esimerkiksi kokouskäytännöissä, mutta samalla on huomioitu iäkkäät ja tietoliikenteen käytön esteet. Nämä nähdään tiekuntien hallinnointiin liittyviä tehtäviä helpottavaksi muutokseksi.

Vaikka lähtökohtaisesti tien käyttöön vaadittaisiin tiekunnan tai tieosakkaiden lupa, tien satunnainen käyttö, mikä ei lisää kustannuksia, olisi edelleen sallittua, kuten virkistyskäyttö tai marjastus. Jokamiehen oikeuksien nojalla tapahtuvaan toimintaan, kuten jalan tai pyöräillen, ei lupaa edelleenkään

28.3.2017

tarvitsisi. Ulkopuolisten yksityistien käytön luvanvaraisuuden ja maksullisuuden selkeyttäminen ovat hyviä muutoksia.

Johtojen ja kaapeleiden sijoittamista sujuvoittamaan tieoikeuden käsitettä esitetään laajennettavaksi käyttötarkoituksen laajentamisella sisältämään sähkö- ja viestintäjohdot ja muut kiinteistöjen käyttöä palvelevat rakenteet, rakennelmat ja laitteet. Tällä voidaan arvioida olevan taloudellista vaikutusta elinkeinoelämälle kustannussäästöjen myötä. Lisäksi infrarakentamisen keskittymisellä yhteen maastokäytävään olisi positiivista kehitystä ympäristön näkökulmasta katsoen. Ero nykytilaan olisi siis ennen kaikkea se, että lupaa muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen yksityistien tiealueelle ei enää tarvittaisi sen kiinteistön omistajalta, jonka kiinteistöä tieoikeus rasittaa. Eli jos tiekunta tai tieosakkaat voisivat antaa luvan, tämä sujuvoittaisi johtojen ja kaapeleiden asentamiseen tarvittavien lupien saamista nykyiseen verrattessa merkittävästi. Tämä nähdään kannatettavana muutoksena.

Lakiluonnoksen mukaan valtion, maakunnan tai kunnan hyväksi voitaisiin perustaa tieoikeus yksityistien yleistä käyttöä varten esimerkiksi tapauksessa, jossa kevyen liikenteen ohjaaminen yksityistielle tapahtuisi valtion toimesta. Tällainen tieosakkuus voi toisaalta olla hankalaa yksiköidä, mutta tien todellisen käytön huomioiminen nähdään hyvänä ja oikeudenmukaisempana tiekunnille. Mahdollisten uusien valtion tieosakkuuksien myötä syntyvien kustannuksien osalta ei ole arvioita olemassa niiden suuruudesta. Joka tapauksessa valtion kustannukset lisääntyisivät ja vaatisivat myös henkilöresursseja tieosakkuuksien hallinnointiin. Valtion osallistuminen tienpidon kustannuksiin olisi paremmin ennakoitavissa sopimusperusteisesti, mutta tästä huolimatta kannatettavana muutoksena pidetään valtion tieosakkuuden mahdollisuutta muun kuin kiinteistön omistajuuden kautta. Tämä lakimuutos vaatii jatkon osalta selvittelyä ja selkeitä linjauksia, miten tienpitovelvollisuuden täytyminen määritellään ja siitä saatava hyöty mitataan.

Yksityistien hallinnointia varten voitaisiin edelleen perustaa tiekunta, joka on melko hyvin toimiva taho. Tieosakkaat voisivat myös sopia hallinnoinnista, mikäli tiekuntaa ei perusteta. Tieosakkaat voisivat myös valtuuttaa muun toimijan huolehtimaan yksityistien hallinnosta ja tienpidosta. Tämän voidaan arvioida lisäävän tienpidon ammattimaisuutta yksityisteillä sekä vähentävän tienpidon kustannuksia tehokkuuden lisääntyessä. Tällaisen ulkopuolisen toimijan valtuuttaminen perustuisi sopimukseen ja enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Muiden järjestäytymismuotojen kuin tiekunnan perustamisen osalta on vaikea nähdä selkeitä hyötyjä useimpien järjestäytyneiden yksityisteiden kohdalla ja ne voisivat sekoittaa nyt melko vakiintuneita ja toimivia käytäntöjä yksityistien hallinnoinnissa. Kuitenkin voidaan nähdä sekä positiivisena että kannatettava muutoksena lakiluonnoksessa esitetty tieosakkaiden valtuuttaman ulkopuolisen toimijan, kuten osuuskunnan tai osakeyhtiön, mahdollisuus niissä tapauksissa, joissa tienpidon lisäksi olisi erilaisten infrajärjestelmien hallinnointiin liittyviä kokonaisuuksia järjestettävissä.

28.3.2017

Lakiesityksen mukaan kunnilta siirtyisi tehtäviä Maanmittauslaitokseen, maa- ja metsätalouden sekä perustettavaan valtion lupa- ja valvontavirastoon. Tehtävien siirtojen on arvioitu lisäävän asiantuntijuutta tehtävien hoidossa, mutta mahdollisesti lisäävän yksityishenkilön kuluriskiä. Tielautakuntien lakkauttamisesta johtuen maakunnille ja kunnille tulisi esityksen mukaan mahdollisuus perustaa neuvonta- ja sovitteluelimiä mahdollista kuluriskiä pienentämään. Esimerkiksi tiekunnan kokouspäätöksen tyytymättömän asianosainen voisi ennen asian viemistä maa- ja metsätalouden ratkaistavaksi käyttää mahdollisen neuvonta- ja sovitteluelimen palveluita. Tällaisen neuvonta- ja sovitteluelimen roolin merkityksen sekä hyödyn arviointi on vaikeaa, mutta yleisesti sopimuskulttuurin mahdollistavat elimet ovat kannattavia muutoksia.

Nykyisiin avustuskriteereihin verrattaessa lakimuutos mahdollistaa laajemmin järjestäytyneiden yksityisteiden avustamisen. Maakunnilla olisi avustusten kohdentamisessa aito valinnanvapaus. Esityksen mukaan avustuskriteerit täyttääkseen yksityistien tulisi olla järjestäytyneet yksityistie ja tiellä tulisi olla ajantasaiset tiedot Maanmittauslaitoksen ylläpitämässä yksityistierekisterissä. Lakiesitys pyrkii kannustamaan tieosakkaita järjestäytymään ja aktiiviseen hallinnollisen tiedon ylläpitämiseen, mikä tukee myös elinkeinoelämän tarpeita. Ajantasaisen tiedon ylläpidon yksiselitteinen vaatimus on hyvä muutosesitys, koska nykyisin tietojen päivittäminen ei ole ollut käytännössä tarpeen vaatimalla tasolla.

Avustuskriteerien muutos toisaalta laajentaisi avustuskelpoisten yksityisteiden määrää merkittävästi. Tämän voidaan arvioida lisäävän hakijamääriä myös merkittävästi, mikä taas työllistäisi enemmän hakemusten käsittelijöitä nykyiseen verrattuna. Lisäksi nykyisten henkilöresurssien sijoittuminen ja tehtävien organisointi maakuntauudistuksessa ei ole tällä hetkellä selvillä.

Yksityisteiden ja -tiestien eriyttäminen avustuksien osalta nähdään positiivisena muutoksena teiden avustustason turvaamisen kannalta, mikäli tämä muutos tulisi voimaan. Tällöin voitaisiin varmistua paremmin avustustoiminnan jatkumisesta ja sekä yhteiskunnan että elinkeinoelämän kannalta tärkeiden yksityisteiden liikennöinnin turvaamisesta teiden parantamisavustuksilla. Mikäli yksityisteiden avustukset olisivat yleiskatteellisia sekä yksityisteiden että -tiestien osalta, nähdään riskinä yksityisten teiden avustustason alentuminen.

Avustuskriteeristön muutoksen myötä päällekkäisyys kestävän metsätalouden rahoituslain nojalla myönnettävien tukien osalta kasvaa, mikä mahdollistaa tiekuntien mahdollisten tukien optimoinnin metsäteiden osalta, koska pysyvä asutus ei enää olisi yhtenä avustuskriteerinä. Kuitenkin järjestäytyneiden yksityisteiden avustamisen osalta koko yksityistiestön avustuskelpoisuus nähdään parempana ratkaisuna avustusmahdollisuuksien päällekkäisyydestä huolimatta kuin se, että yksityistiestön muodostamalle tieverkolle jäisi eri tukimuotojen ulkopuolella olevia tieosuuksia. Tällöin voidaan varmistua mahdollisilla yksityisteiden avustuksilla tehtävien perusparannuksien kattavuudesta ja kohdentumisesta esimerkiksi biotalouden tarvitsemille tieosuuksille.

28.3.2017

Lakiesityksessä ei ole huomioitu ollenkaan nykyisin erityiskohteina avustettavia vuosittain purettavia siltoja. Nämä vuosittain purettavat sillat tulisi sisällyttää avustuspykälään yksityisteiden ja talviteiden lisäksi.

Esityksen mukaan laki tulisi voimaan vuoden 2018 alusta, mutta ELY-keskukset hoitaisivat maakunnille siirtyväksi esitettyjä avustustehtäviä, kunnes maakunnat aloittaisivat vuonna 2019. Siirtymävuoden osalta ei ole huomioitu avustuskriteerien muutosta ja siitä aiheuttavia toimenpiteitä avustusprosessiin. Valtionavustukset ovat nykyisin siirtomäärärahaa (3 v.) ja avustettavien yksityisteiden parantamishankkeiden toteutusaika voi olla kolme vuotta, jolloin viimeisten ELY-keskuksen avustamien hankkeiden loppumaksatus tapahtuisi vasta vuonna 2020. Maakuntauudistuksen jälkeä keskeneräisten hankkeiden ja määrärahan käytön valvonta ja seuranta tulee varmistaa riittävällä tasolla, mikäli yksityistieavustukset muuttuisivat yleiskatteellisiksi. Mahdollisesta lakimuutoksesta huolimatta nähdään nykyisten avustuskriteerien ja toimintatapojen noudattamista ainoana järkevänä vaihtoehtona siirtymävuoden osalta. Tällä vältettäisiin väliaikaisten toimintatapojen muodostumista, jotka maakuntauudistuksen myötä mahdollisesti muuttuisivat uudelleen. Siirtymäsäädöksissä tulisi olla kirjaukset siitä, että avustustehtävät hoidetaan nykyisten kriteerien mukaisesti siirtymävuoden osalta ja keskeneräisten hankkeiden päättäminen tapahtuisi avustuspäätöksen tekohetken ehtojen mukaisesti sovittaen maakuntauudistukseen. Ehdotamme siten, että lakiesityksen avustuksia koskevia säännöksiä alettaisiin soveltaa vasta aloittavien maakuntien toimesta vuonna 2019.

Riskinä nähdään, että yksityistielaki- ja maakuntauudistuksen jälkeen nykyiset avustusprosessin yhtenäiset toimintatavat poistuvat ja tiekuntien tasapuolinen kohtelu, kuten yhtenäinen avustustaso, valtakunnan tasolla vaarantuu, jos avustuksien kohdentamisen osalta ei ole mitään ohjausta.

Lakimuutos mahdollistaisi edelleen kunnossapidon avustamisen, vaikka erilliset pykälät tästä on poistettu. Verrattaessa nykyiseen lakiin lakimuutos mahdollistaisi myös uuden tien rakentamisen avustamista. Asetuksella tulisi rajata kokonaan uuden tieyhteyden rakentaminen avustuksien ulkopuolelle ja avustukset tulisi kohdentaa nykyisen olemassa olevan yksityistieverkon ylläpitoon (erityiskohteet kuten yksityistielossit) ja parantamiseen. Olemassa olevan yksityistien siirto ja siitä aiheutuva uuden tien rakentaminen tulisi olla avustuskelpoinen toimenpide kuten nykyisinkin.

Mikäli yksityistieavustukset olisivat jatkossa yleiskatteellisia, avustuksien osalta ei olisi erillisiä jakomalleja. Tällöin avustusmäärärahan riittävyysarvion tekeminen on haasteellista ja merkitys epäselvä.

Yhteenvetona Keski-Suomen ELY-keskus pitää lakiluonnosta onnistuneena. Luonnos tunnistaa yksityisteiden merkityksen osana liikennejärjestelmää, samalla korostaen yksityisen tienpitäjän vastuuta ja valtaa. Lakiluonnos mahdollistaa nykyisten hyvien käytäntöjen jatkumisen samalla kuitenkin mahdollistaen myös uusia käytäntöjä ja jopa innovaatioita.

28.3.2017

Johtaja

Jukka Lehtinen

Liikennejärjestelmäasiantuntija

Kai Paavola

LIITTEET

Lausuntopyyntö, lakiesitysluonnos

TIEDOKSI

Keski-Suomen ELY-keskus/johtoryhmä

